

Mate Simundić

Maribor

ZNAČENJE OSOBNIH IMENA TUĐEGA PODRIJETLA IZ XI STOLJEĆA

Imena sam uzimao iz *Diplomatičkoga zbornika*, II sveska, koji je objavila Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1904. Uredio ga je Tadija Smičiklas. Ukupno je u njemu 341 isprava različite dužine i sadržaja. Označene su rednim brojevima; uređivač je iznad svake stavio naslov koji proizlazi iz sadržaja i ja ga, uz manje izmjene, ovdje prenosim. Sve su nastale u XI stoljeću. Pisane su na srednjolatinškome jeziku, svega nekoliko na talijanskome te jedna ili dvije na hrvatskome. Najviše ih je niknulo na hrvatskome tlu, manji dio čine dopisi, uglavnom papinski i mletački, upućeni u naše krajeve. Razumije se, većina ih je nastala na jadranskome obalnom pojasu, malo u unutrašnjosti. I domaća i tuđa osobna imena bilježena su neujednačeno, odstupanja od izvornika ili standardnog oblika katkada su dosta znatna, i treba se jače napinjati da bi se naišao izvornik. Uz to je i zub vremena napravio svoje: štošta je izbljedjelo ili se izbrisalo pa ostaje samo nagađanje. Usve je spomenuta koja stotina osobnih imena i prezimena. Među onima tuđega postanka dosta je općenitih, poznatih na našem prostranstvu, druga to nijesu: ili su rijetko potvrđena ili tek prvi put, dakako, koliko je to dosada znano. Zbog toga su takva posebno zanimljiva. Predstavljanje tih imena, pa i u smanjenu broju, barem donekle pruža sliku ondašnjega hrvatskog imenarstva; kazuje čija se sve imena nadoše u nas i kako ljudi bijahu motivirani prilikom nadijevanja osobnih imena svojoj djeci. Unatoč slabu prometovanju među udaljenim krajevima i narodima izgleda kako su osobna imena relativno hitro putovala. Naravski, i tada pojedinci ne bijahu zadovoljni opstojećom imenskom zakladom pa su nadijevali imena bez potvrde u bilo kojemu jeziku.

Nositelji osobnih imena tuđega podrijetla bijahu poglavito domaći ljudi, pokoji su i tuđinci. Ovo se odnosi i na Romane iz primorskih gradova. Iz listina se gdjekada vidi hrvatska i romanska strana, no u najviše slučajeva

nije moguće ustanoviti narodnu pripadnost na osnovi sadržaja isprave u kojoj biva takvo ime. Dogodi se npr. da sin ima romansko ime, otac hrvatsko. I obratno. Pored ostaloga jedni drugima predavahu i osobna imena. Romani su kasnije postupno pohrvaćeni, utrnuli su se, a njihova su imena pripala hrvatskomu imenarstvu. Jedna žive do našega vremena, druga pripadaju povijesti.

Iz ovoga sveska Diplomatičkoga zbornika stanovita su se imena tuđega podrijetla našla u Akademijinu rječniku, druga ne. Bit će ponajviše zbog toga što nisu bila pročitljiva, dakle razumljiva. Budući da je taj rječnik povijesni, obično nije tumačeno značenje natuknica, jednako i osobnih imena što se udomiše u njemu. Stoga je ovo prvi pokušaj da se objasne nekolicina osobna imena tuđega postanka što su u nas potvrđena u XI stoljeću. Mnoga još ostadoše po strani, čekaju drugu prigodu. Evo ih dobnim redom po listinama:

Isprava 5.

17. studenoga 1102. godine istarski je vojvoda Wodalricus sa suprugom Adeleitom darovao crkvi u Akvileji mnoga mjesta u Istri. Navodi se više osobnih imena. Predočujem slijedeća:

A) Na početku stoji: »...ubi nunc dominus Wodalricus vir venerabilis patriarcha preordinatus esse videtur. Nos Wodalricus, filius quondam item Wodalrici marchionis, et Adelaita iugales...« Oboje se bilježe još nekoliko puta. Jednom »Wodalrici« mjesto »Wodalrici.« Zapravo su u listini tri osobe nositeljice datog imena.

Wodalricus je polatinjeno njem. ime Waldarich — koji je vladajući poglavar. Složeno je od svnjem, walt, waltan — vladati, upravljati i rihhi — vladar, poglavar.

Adeleita dođe od njem. Adelheid, označila bi onu »koja je plemenita roda.« Od svnjem. adal, edel — plemenit, otmjen i heit — rod.

b) Dalje: »Illud quod dedimus fidelibus nostris... hec enim Meginhardo dedimus.«

Meginhardus od starijega njem. Meginhard. Sastavljen je od stvnjem. magan, megin — jakost, snaga i harti, herti — smion, hrabar. Može se razumjeti kao onaj »koji je velike snage.« Suvremeni je njegov oblik Meginhard.

c) Na koncu su potpisnici darovnice. Čita se: »Signum manuum Woldarici cumitis (...), Poppo Rodulfi manus. Gebahardus, Godolscalcus.« Popo je sponenut i malo niže.

Ime Poppo biva od tal. poppa — sisa.

Gebahardus dolazi od starijega njem. Gebahard, noviji Gebhard. Od svnjem. geba — dar, milostinja i harti, herti — smion, hrabar. Značenjski se može shvatiti kao onaj »koji je jak dar.«

Godolscalcus je također njemačko ime, to je današnji Gottschalk, potvrđen u Njemačkoj istom u XIV stoljeću (v. H. Bahlow: Deutsches Namenleksikon). Složen je od stvnjem. got — bog i scalc — rob, sluga. Član Got- u nekim je imenima God-, npr. Godehard, Godelinde, Godwin, isto se dogodilo i u Godolscalcus.

d) »Signum manu Cadulus, Berardus, Johannes, Poppo, Johannes, isti sunt Histrienses testes.«

Ime svjedoka Cadulus-a nastalo je od lat. Cadellus, koje je kelt. postanja, označuje onoga »koji je snažan u ratu.«

Berardus < njem. Bernhard, ovaj od Bernhard — koji je hrabar kao medvjed i harti, herti — smion, hrabar.

e) Slijedi: »Signum manuum Adalgerus, item Adalgerus Torengus...« U listini 200, složenoj u Rivoaltu 1187. g., izjavljuje se: »Ego Aldigerius Baduario consiliator manu mea scripsi.«

Ovdje je njem. ime Adalger, koje još dođe u inačicama Adelger i Aldiger. Složeno od svnjem. adal, edel — plemenit, otmjen i ger — koplje. Označuje onoga »koji je kao otmjeno koplje.«

f) Posljednja rečenica glasi: »Ego qui supra Waltilo notarius et iudex scriptor huius cartule ofersionis post tradita compleui et dedi.« Dodajem da je u ispravi 42., napisanoj 1134, podatak: tempore Walterii episcopi. U 45, iz godine 1137. stoji: Waltero. Njihov je nom. Walterius.

Waltilo je tal. oblik izveden od prvoga člana njem. imena Walter < svnjem. Walthari, Walthere. Od svnjem. walt, waltan — vladati, upravljati i hari, heri — vojska. Znači onoga »koji upravlja vojskom.«

Isprava 8.

Kardinal Augustin i papin izaslanik 1103. g. vratiše biogradskomu samostanu sv. Ivana crkvu sv. Kuzme i Damjana. Iz listine izvlačim dio rečenice: »... una cum Fulcoyno venerabili episcopo et apostolice sedis apochrisariis...«

Dakle Fulcoynus od njem. Volkwin — koji je prijatelj mnoštva. Složen od svnjem. folc — hrpa, gromada, četa, mnoštvo i wini — prijatelj.

Isprava 12.

Opat Grgur označio je 1106. g. međe zemalja sv. Mojsija kraj Splita. Ovdje je nekoliko zapažljivih osobnih imena:

a) Zapis počinje: »Ego Gregorius abbas sancti Petri recordationem facio, qualiter interpallau cum Teobaldo preposito...« Potom dalje: »Nam Teobaldus dicebat, quod totas terras illas...« U obliku Theobaldus susreće se nekoliko puta: u 19. i 21. listini iz god. 1111, zatim u 158 (u obliku Tebaldi, 1180. god.) 171, god. 1181. itd.

Teobaldus/Theobaldus/Tebaldus/Thebaldus biva od stvnjem. Theudobald, Theodbald — koji je hrabar u narodu. Od theuda — narod i bald — hrabar, smion.

b) I svršuje: »... Histi sunt testes qui testificaverunt: presbiter Ponesa (...), Lucaro filio Benetie, Gaudio Frucci.« U 28. ispravi iz god. 1119, napisanoj u Splitu, nalazi se: Sabaccii Benecie.

Lucaro je od lat. lucar, -aris, — šumarina, lugarina, novčani dohodak luga-gova, gajeva. Od lucus — gaj, lug, šuma. Odavle i Lucas, steg. od Lucanus, — likanijski, po nazivu grada Lucania-e. Konačno od imena Lucas dobiven je Luka.

Benetia (gen. Benetie) vjerojatno je Beneta, izved. od Bene / Beno s pomoću suf. morfema -eta, ili je možda Beneš. Skrać. od lat. Benedictus — blagoslovljen.

Isprava 18.

2. siječnja 1111. godine Vid Stanislavov darovao je zemlju crkvi sv. Jurja u Straževiku. U darovnici zadnja rečenica konča: »...il sig(nore) Bucareo Aquila incom(..) stottos(critto) e sig(illato).«

Osobno je ime Bucareo postalo od srlat. *bucarius*, *bucharius* — općinski službenik, općinski glasnik.

Isprava 19.

Ugarsko-hrvatski kralj Koloman godine 1111. potvrdio je rapskoj crkvi povlastice što joj ih bijaše podijelio kralj Krešimir. Navodi se više crkvenih dostojanstvenika, među njima i: »...Fulberti Colocensis episcopi; comitum vero: Johannis palatini comitis, Cledini, Marci, Sauli, Saunici, Ugarani, Theobaldi, Jandini et quam plurium aliorum Dalmatinorum episcoporum...« U ispravi 21, složenoj iste godine, biva: *Fulbertus Colocensis* te *Cledinus*. Također i ostali što se ovdje spominju.

Od njem. *Fulbert* stvoren je *Fulbertus*. A *Fulbert* je nastao od oblika *Volbert* < *Volkbert*. Od svenjem. *folc* — hrpa, gromada, četa, mnoštvo i *beraht* — svijetao, sjajan.

Cledinus (gen. *Cledini*) je od grč. *kledon* — glas, vijest; povoljan glas.

Saunicus je vjerojatno od srgrč. *Sabinos* < lat. *Sabinus* — Sabinjanin, prastanovnik srednje Italije. Smatra se da naziv dolazi od praie. *s(u)e-bho-s* — koji pripada vlastitu rodu.

Jandinus bi bio od češ. *Janda*, izveden od *Jan* < srgrč. *Iannis*, tj. *Ivan*.

Isprava 25.

Mletački dužd Ordilafa Faletro g. 1116. potvrdio je biogradskomu samostanu sv. Ivana darovanja i slobode koje mu bijaše dao Kresimir IV.

a) Na početku je uobičajena izjava: »Ego Ordilaffus Faletrus dei gratia dux Venetiarum...«

Ordilaffus je dobiven metatezom od lat. *Rodolfus*. Ovaj od stvnjem. *Hrodulf* — koji je slavan *vuk*. Od hruod, *hrod* — slava, ugled i *wolf* — *vuk*. Inače odavna *Rudolf*.

b) I dalja: »Ego Egidiollus de Predalata de Cremona imperiali auctoritate publicus motarius...«

Umanjenica Egidiollus dolazi od *Aegidius* — koji je olujan. Od grč. *aigis*, *-idos* — kozja koža; bura, oluja.

Isprava 26.

U Dubrovniku na 8. ožujka 1118. bijaše rasprava zbog dara koji je primio samostan na otočiću Lokrumu. O tome je složen zapisnik gdje se čita: »Nos quidem (...) quando Michat Manes cum Blasio Petriize decerbat de hereditate Lampadii Pinoli in Zonchetto...«

Lampadius je izveden od lat. *lampas*, *-adis*, — zublja, baklja, svijeća; sjaj. Od grč. *lampas*, *-ados*, — zublja, baklja, luč; svjetlost.

Zonchetto je umanjenicom od *Zoncho*, ovaj pak od ven. *Zan*. Ime je stegnuto od *Zuan* < lat. *Iohannes*, tj. *Ivan*.

Isprava 33.

Prestancij Basamure i sin mu Gronda darovali su zemlje samostanu sv. Benedikta u Splitu god. 1119. Na kraju darovnice biva izjava: »Et ego Gronda, filius supradicti Prestancii...«

Očito mjesto o treba bita *a* te ime izvorno glasi Granda. Tal. granda — krovni žlijeb, što ne odgovara motivaciji osobnog imena. Stoga smatram kako je izvedeno od lat. grandis — velik, jak, pun, znamenit, veličanstven.

Isprava 42.

Ostrogonski nadbiskup Felicijan dosudio je 1134. zagrebačkoj biskupiji šumu u Dubravi, koju joj je već bio darovao kralj Ladislav. Vrijedna su spomena slijedeća osobna imena:

a) Tercio igitur episcopatus sui anno, Adilbreth frater Kaladini comitis Sumigiensis...«

U obliku Adilbreth jasno se prepoznaje njem. ime Adalbert — koji je plemenit talac. Od svnjem. adal, edel — plemenit, otmjen i beraht — svijetao, sjajan.

b) U posljednjoj su rečenici svjedoci: »Huius rei testes sunt archiepiscopi iudicio assidentes: Nicolaus Nitriensis episcopus, Euzidinus comes de Saunic (...), Opus decanus, Sebastianus.«

Euzidinus nije potvrđen nigdje drugdje ranije. Sve kaže da je složen od grč. eu — dobro, pravo, sretno, zdravo, lijepo i kednos — brižan, vjeran; drag, valjan, dobar.

Ni osobno ime Opus nije drugamo posvjedočeno, no motivacijski je potpuno prihvatljivo. Lat. opus — rad, radnja, posao; djelo. Dodajem kako grad Opus, -untis, < grč. Opoyos postoji u Lokridi, ali sigurno nije uzet za ime dekana Opusa.

Isprava 54.

1144. g. svećenik je Crnota oporučio svoj imutak samostanu sv. Benedikta u Splitu. Pored više imena što se navode u oporuci na koncu biva: »Stephanus cum suo fratre Bacula.«

Ime je stvoreno od lat. baculum — palica, štap, batina.

Pripomenuti je kako su današnja prezimena Bakula, Bakulić i Bakulin izvedena od im. bak s pomoću suf. morfema -ula. Da je im. bak zaista prezimenotvornom, dokazuju i ostala prezimena stvorena od nje: Bakač, Bakan, Bakela, Bakeš, Bako, Bakoč, Bakoš, Bakota, Bakotić Bakotin, Baković, Bakovljević, Bakulj, Bakunić, Bakuš i dr.

Isprava 56.

Koprani i Izolani obvezali su se pomagati Mlečanima protiv Dubrovnika i Ancone. Izjavu su potpisali 1145. godine. Na početku piše: »Hoc est capitulare et pactum, quod pepigit Almericus gastaldio et Adalperus notarius et Rantulfus iudex...«

Prirediivač ovoga Zbornika Tadija Smičiklas u Kazalu, na kraju knjige, bilježi Almericus i upućuje na ime Emericus, smatrajući valjda kako je u pitanju pisarska greška. Međutim ovdje je sve jasno: Almericus i Emericus jesu dva imena. Greške nema.

Almericus je polatinjeno njem. ime Almarich. Ono je nastalo metatezom od Amalrich. Složeno je od svnjem. amal — rad, djelo i rihhi — vladar, poglavar. Znači onoga »koji je radin vladar.«

Adalperus biva od njem. Adalbert — koji je svijetla plemenitost. Od svnjem. adal, edel — plemenit, otmjen i beraht — svijetao, sjajan.

Bit će kako je posredstvom njemačkoga primljeno stengl. Randwolf, suvremeni Randolf, i polatinjen u obliku Rantulfus. Sastoji se od imenice rand — zaštitnik i wolf — vuk. Označavao bi onoga »koji je vuk zaštitnik.«

Isprava 68.

Godine 1150. Pula se obvezala da će Mlečanima brodovljem priteći u pomoć ako bi ovi napali Zadar i Anconu. U potpisu se čita: »Ego quidem Warnerius episcopus Pole iuro supra sancta dei quatuor euangelia...«

Warnerius dođe od njem. Werner/Wernher, ovaj od starijega Warinheri. Bit će u prvome dijelu kor. glag. warn-en — opominjati, svjetovati i svnjem. heri — vojska. Prema tome označuje onoga »koji je svjetovatelj vojske.«

Isprava 95.

Između 1163 i 1178. neki je Devesij darovao zemlje u Konavlima svomu zetu. U uvodu te darovnice stoji: »...ego Devesius terre Canali...« I na koncu: »...et sicut ob ore domini Devesii presentibus testibus audivi, ita scripsi.«

Za ustanovljenje značenja donekle se nameće im. devesilj (= naziv neke trave), ali bi se tada očekivao oblik Devesilius, koji uopće nije potvrđen, stoga se pretpostavka ne može prihvatiti. Smatram kako je Devesius postao od lat. defensa — obrana. Uspor, franc. prezime Deveze koje je također od lat. defensa.

Isprava 107.

U Akademijinu rječniku stoji podatak kako osobno ime Tripče biva samo u komedijama Marina Držića. Istina je da je u njegovim komedijama Tripče te da on predstavlja Kotorane. Preko njega se pisac upravo ruga Kotoranima, ismjehuje ih. Međutim osobno ime Tripče nije tek plodom Držićeve mašte, ono je posvjedočeno davno prije i najvjerojatnije ga je veliki komediograf čuo u svojem okolju. U jednoj osudnici zadarskoga nadbiskupa Lampredija i kneza Dominika Maurocena iz god. 1167. kojom zemlje u Obrovcu dosuđuju samostanu sv. Marije u Zadru na koncu se nižu svjedoci. Piše: »Hoc actum et coram his testibus: Josepho iudice (...), Micha filio Tripte (...), Surdano atque Stephano Zeze.«

Dakle, Miho sin Tripčetov. Oblik Tripte ne može se drugačije pročitati doli Tripče.

Tripče je izveden od skraćenice Tripo < Tripun. Ovaj pak od grč. Tryphonos — koji živi u raskoši. Od tryphao — živjeti u raskoši.

Surdanus od lat. pridjeva surdus — gluh, neosjetljiv.

Isprava 113.

Svjedočenje Ivana iz Konavala kako je našao pravdu pred sudom bijaše unijeto u zapisnik u Dubrovniku 1168. godine. Među drugima tu su potpisnici:

a) »Ego Tribunus dei gratia Ragusines (!) sedi humilis archiepiscopus manu mea subscripsi.« Dodati je da u 92. listini, od god. 1163, leži potpis: »Tribunus Barozi manu mea subscripsi.« No Tribunus Barozi je Talijan iz Venecije, a iz Dubrovnika je arhiepiskop Tribun.

Lat. Tribunus — predstojnik tribusa u starome Rimu, jednoga od tri kotara grada Rima; pučki tribun, vojnički tribun; vođa naroda. Izveden od tribus — trećina rimskoga naroda, jedno od tri prvobitna plemena na koja bijaše podijeljeno građanstvo; pleme; kotar. Uspor. tres — tri.

b) »Ego Maureesa consul Ragusii testes (!).« Te: »Mauresa Marcie Ragusii consul scripsi.«

Od lat. imena Maurus grč. Mauros — taman, mračan, drugotno stanovnik države Mauritanije, Mauritanac. Uspor. mauroyn — potamnjeti, zamračiti.

Uzged pridodato, Maurus se ovdje bilježi tri puta, i to: u 178. listini stvorenoj u Zadru 1182, potom u Dubrovniku 1190 (listina 230) te u Kotoru u ispravi 318.

Od oblika Maurus izveden je Maurellus u potvrdama: »...archiepscope summe religionis dignissimo Maurellus eius sanctitatis amicus...« (u Splitu od 1167. do 1172, u ispravi 111). Potpisnikom je druge splitske isprave, one br. 96, od god. 1164. Maurellus Jacobi Fere.

Isprava 116.

Ugarsko-hrvatski kralj Stjepan potvrdio je sva prava Šibenčanima god. 1167. Pri kraju potvrđnice slijede potpisi:

a) »Ego Gurk laudo et confirmo.«

Gurk je nastao od oblika Gurg promjenom g > k, ovaj od grč. Georgios, tj. Juraj. Uspor. Gurg Branković, tj. Đurađ.

b) »Ego Smaragdus laudo et confirmo.«

Premda je motivacijski privlačno, ovo je ipak prva potvrda datog imena. Lat. smaragdus < grč. smaragdos — dragulj, smaragd. Bit će kako naziv potječe iz praie. jezika. Uspor. stind. marakatam, perz. zumurrund. Međutim ne može se isključiti ni semitski izvor usporedi li se npr. heb. Bareqeth. babil. barraqtu, aram. berag, ar. barq.

Isprava 122.

Popovopoljska općina uputila je pismo Dubrovčanima 1169. ili 1170. godine zbog narušivanja mira te ih ujedno pozvala na razgovor. Između navedenih Dubrovčana i Dubrovkinja označena je i »opatica ot6 Semijuna, mala sestra Vršanska k6ki.« Dakle, opatica od Semijuna (= Simeona), mala sestra Vrsanka kći.«

Vrsanka biva od Ursana promjenom u < v. Ova od lat. ursula — medvjedica. Uspor. Vrsajko, Vrsajkov, Vrsajković, Vrsalović, također Vrban < Urban i Vrbat < Urvat.

Isprava 125.

1171. Splitski ugovoriše mir s Klišanima i odrediše predaju zarobljenika.

a) Na početku su predstavljeni pregovarači: »Nos Spalatini hoc testamentum et stabilimentum pacis inter nos et iupanum Saracenum atque Bratozai (...), Desinne, Toliso, Oame, Junota...«

Iz sadržaja ugovora ne može se zaključiti je li Oame bi Hrvat ili Roman. No držim kako je ime romanskoga podrijetla i to rumunjskoga ili određenije: domaćega vlaškoga. Naime, rum. imenica om — čovjek, vok jed. oami, množ. oameni. Nastala je od lat. homo, -inis.

Ne treba sumnjati da je na tome prostoru bilo Vlaha u XII stoljeću. To je potvrđeno jedno stoljeće ranije. Raspravljajući o osobnim imenima Suptarskoga [točno: Sumpetarskoga] kartulara (Zagreb 1952.) Petar Skok veli: »»Dracculus (46), nadimak i lično ime dvojice robova, koje su prodali Kotorani. Jedan od njih nosi kršćansko ime u mletačkom obliku Zorgi < Georgius (47). Od rum. drac »zmaj«. To je najstarija potvrda za rum. imena u našim stranama« (260).

b) Više je potpisnika na kraju, kako stoji: »Hoc sacramentum firmamus: ego Volcinna Sagarelle (...), Canalea Sole, Binaldo, Zane Marci, Drago Gumay.«

Canalea je stvoreno od tal. canale — prokop, kanal; žlijeb. Ovaj od lat. canalis — cijev, žlijeb, kanal. Motivacijski cijenjeno, svakako je neobičnije ime. Budući da je do njega i prezime, nema mjesta sumnji kako se radi o osobnom imenu, nikako nadimku.

Binaldo je postao prema njem. ženskome Benhilda. Složena od germ. bain — noga i hildi — bitka, boj.

I s p r a v a 142.

U pismu pape Aleksandra III od 23. srpnja 1177. upućenu splitskom nadbiskupu i trogirskom biskupu između ostaloga nalazi se: »Cum dilectus filius Raymundus (...) qui erat in sagettia castris de Seuenco, in cuius duo comites erant, Nestos videlicet et Poclat, in ipsum et socios suos presumpserunt...« U Kazalu (na koncu knjige) biva: Nestos comes Sibenici i Poclat comes. Svakako obojica knezovahu u Šibeniku, koliko se može razabrati iz sadržaja listine. Možda Poclat u kojemu mjestu blizu Šibenika, ako nije baš u Šibeniku. Ostaje da su njihova imena dosta neobična.

Nestos je rijeka u Trakiji (grč. se piše još i Nessos). Značenje ovoga hidronima objasnio je Ivan Duridanov. Sada je to rijeka Mesta. Pisac smatra da »izvorni oblik bijaše Nettos (tt > st disimilacijom) od ie. Ned-to-s od kor. ie. ned- u stind. nadati »bučiti, šumiti«, nadi- ž. r. »rijeka«, stir. nes »rijeka«... Dalje dodaje da odavle postaje riječni naziv Nestos u Dalmaciji i na otoku Parosu (v. Ezik6t na Trakite, Sofija 1976, str. 42).

Tako šibenskomu knezu bijaše nadjenuto ime po nazivu domaće rijeke. Naime Nestos je prvotni naziv rijeke Cetine. Kako Tračani nijesu obitavali na području današnje Dalmacije, to, razumije se, njezin naziv nije tračkoga izvora, već je ilirski. Isto je Duridanov označio na koncu svojega djela, u Kazalu, svrstavši ga među ilirske (str. 165).

Grčko ime Pankrates (složeno od pan — vas, sav i kratos — sila, ja-kost, moć) preko lat. Pancratius u nas je odavno podvrgnuto glasovnim promjenama. P. Skok bilježi oblik Pakrat već 1200. godine, potom još u XIII stoljeću Pokrat, u XIV. Pokre (v. Etimol. rječnik II, 598). Oblik Pokrat > Poklat (Poclat) disimilacijom kr kl.

Isprave 187.

Godine 1184. Furmin Konstantinov dopušta svomu sluzi Milodragu da se ženi Milkom Žerkanovom, a njihov porod neka bude slobodan. Na koncu su potpisnici: »Huius autem rei isti sunt testes: presbiter Radde filius Marole, diaconus Mattheus, Dragus filius Luce de Tole.«

Marole je gen. jed. od Marola (naime oblični je morfem redovito -e mjesto -ae). Ovo bi u nas bila prva potvrda dotičnog imena. Navodim kako u Kazalu (Index personarum et locorum) Diplomatičkoga zbornika, svezak I stoji: Marula uxor Duimi Dragauiti (Spalatum) (1068) 111. Međutim u ispravi odakle je uzet podatak biva: Mariula. Prema tome, zasad valja uzeti mlađu potvrdu, onu od 1184. godine.

U Akademijinu se rječniku navodi da je dato ime »prije našega vremena«, a prezimenom je od XV stoljeća. Dalje se tumači: Marul < tal. Marulo < lat. Marulus.

Petar Skok piše:

»Marul (15. v.) = sa -ić Marulić, kod Kačića Marulović, prezime čakavskog pjesnika (Marko Marulić, Split 1450—1524), na Krku Marulićevo kao ime čestice. Ime dolazi i na rimskim natpisima Marulus. Kao ostatak simbioze Romana i Hrvata u dalmatinskim gradovima ide u red ostalih prezimena romanskog podrijetla naših književnika u Dubrovniku i Dalmaciji« (Etimol. rječnik II, 380).

Kako se vidi, Skok i ne pokušava tumačiti njegovo značenje, ali je za nj ime romanskoga podrijetla. Oslanja se na Akademijin rječnik i rimski natpis Marulus. Dokazi su veoma krhki, točnije nema ih kada se hoće povezati prezime hrvatskoga pjesnika s latinskim izvornikom. Uzme li se pak lat. Marulus, ja u njemu nalazim imenicu mare, -is, — more. Uspor. ime Marinus — morski.

Međutim uvjerljivije je poći od ženskog imena Marula, stvorena od Mara i suf. morfema -ula. Mara je odmilicom od Marija. U suvremenome hrvatskom imenarstvu, upravo u Dalmaciji, nađoh nekoliko potvrda izvednica Marula < Mara < Marija. Naše je jezikoslovce od Tome Maretića do Petra Skoka i Blaža Jurišića zavodio suf. morfem -ul/-ul/-ula. Smatrahu kako je on romanski (rumunjski, latinski, talijanski) pa su onda i osnovu vidjeli takvu, tj. romanskom. U raspravi Sufiksalni morfem -ul/-lo/-ula u slavenskim jezicima, objavljenj u knjizi Prva jugoslavenska onomastička konferencija, Titograd 1976, dokazao sam da je ovaj morfem slavenski. Također i Nikolaj Kovačev u članku Edin slovoobrazovatelni tip v južnoslavjanskata i rumunjskanta antroponimija (-ul lični imena), izišao u časopisu Slavjanska filologija, t. 15, Sofija 1978.

Isprava 204.

Neki Črnje Krapov izgubio je sudski spor protiv samostana sv. Petra Gumajskog zbog zemalja blizu grada Solina. Zapisano je to 1187. godine. Pri koncu zapisnika piše: »... astantibus testibus Magero et Duimo Penose...« U drugoj ispravi (br. 208) također sročenoj na splitskome sudu zabilježen je: Mager filius Murge. Isti je svjedok (»Mager filius Murge«) na popisnici zemalja što pripadahu samostanu sv. Petra na Klobučcu kraj Trogira. Nosi nadnevak 1189. g. U tal. obliku Magerro zabilježen je u 2. polovici XI stoljeća u

ispravi objavljenoj u Supetarskom kartularu. No tu je nadimak (v. Supetarski kartular, str. 262).

U Akademijinu rječniku biva osobno ime *Mager*. Stoji kako je zapisano u XVII stoljeću. Zatim i *Mader*, zaselak kod Užica. Ima li se na umu činjenica da je Diplomatički zbornik II objavljen 1904, mora se zamjeriti priređivačima Akademijina rječnika zašto nijesu iskoristili obilne imenske podatke koji se nalaze u starim pisanim spomenicima sređenim u svim svescima.

U naše su doba prezimena: Mader, Maderac, Maderčić, Mađerec, Mađerek, Maderić, Maderuk.

Mader je grč. mageiros — kuhar. Glas g < d ispred e prešao je veoma rano. Sigurno već u IX stoljeću. Uspor. Đeordij < Georgios, Đerasim < Gerasmios.

Isprava 229.

Nakon pobjede nad Mlečanima 1190. vratiše Zadrani samostanu sv. Krševana otok Maun, koji mu negda darovaše kralj Kresimir. Među mnogo imena tu je i: Coscia Gregorii. Zatim 1194. također Zadrani Coscia Gregorii (isprava 252). Isti još 1197. u 266. listini te kasnije još tri puta (listina 274, 299. i 308).

U Akademijinu rječniku stoji da je Koša žen. ime, odmilica od Košuta, što je svakako točno. Međutim podaci iz spomenutih listina ne nađu mjesto u dotičnome rječniku. Budući da ime Koša (Coscia) nosi muška čeljad, to ono nije moglo nastati kraćenjem od osnovnog imena Košuta jer se ovo isključivo nadijeva ženskim osobama. Dato je ime Koša skraćeno od tal. Cosimo < grč. kosmios — uredan, uređen, pristojan, čestit. Ovo tim više što je k nama dospjelo iz tal. — ven. izgovara gdje se glas s izgovara gotovo kao naš š.

Isprava 252.

U Zadru je 1194. Kresen Braja darovao samostanu sv. Krševana posjed Kamenjane. Evo dijela rečenice iz te darovnice: »... de Chruatia uero fuerunt hii testes. Boieus iupanus et Ugrinez Gusiki natione Vratco et Ureneiz Chleluani nationem...«

Boieus bi mogao biti od grč. baios — malen, neznatan. Naravski posredstvom latinskoga ili iz pisana oblika grčke riječi.

Ureneiz Chleluani zapravo je Urin6c6 Hlevljanin6, tj. Livnjanin. Suf. morfem -6c6 dodat je obliku Urin, a ovaj je izveden od mađ. ur — gospodin. Ista je tuđica u nas našla plodno tle. Od nje je npr. ime Uroš. Kako svjedoči Akademijin rječnik, na otočiću Iloviku, kraj Lošinja, postoji prez. Urem i Uren, zatim drugdje Uremović, top. Uremovica u okolici mjesta Valjeva. Mogu im se pridružiti i prez. Urek, Urenjak, Urinek.

Isprava 288.

U svibnju 1198. namjesnik je mletačkoga dužda poravnavao razmirice među krčkim knezom Bartulom i stanovništvom otoka Krka. U listini je više desetaka osobnih imena i prezimena, više negoli i u jednoj drugoj ispravi u ovome zborniku. Kanim objasniti nekoliko privlačnijih:

a) Tadašnjim je Krčaninom Arifino Sauarisius. Ime se Arifino ne može naći u suvremenome tal. imenaru. Postalo je od lat. arefio, fieri — posušiti se,

usahnuti, usisati. Vjerojatno je tako nazvan njegov nositelj zbog svoje suhoće, mršavosti.

b) Čita se: Mazza de Dessa Cindrino, Crasna de Petronio.

Cindrino je umanjenicom od Cindro, Danasa je Cindro prezime (u Splitu), od iste su osnove i Cindarić, Ciderić, Cindori, Cindra, Cindrek, Cindrić.

Cindro bi bio sviračem glazbala Cindre, tj. citre. Skup tr > dr, zatim je preda nj umetnut glas n (uspor. dij. kondrljati < kotrljati, pendisati < : pedepsa, Dalmacija, komend(r)ija). K nama je riječ došla od lat. citara (ili pak tal. -ven.) < grč. kithara — žičano glazbalo, vrsta lire.

c) Tadašnjim je krčkim žiteljem i Guffulinus. Njegovo je ime izvedeno od tal. gufo — sova, jejina. Spada u red ptičjih osobnih imena (avisonima), kao npr. naša Galeb, Golub, Labud, Lasta i dr.

d) Navedeni Gunbertinus svakako je polatinjeni oblik njem. Kunibert. Sastavljen je od svnjem. kuni — rod, rodbina i beraht — svijetao, sjajan. Označuje dakle onoga »koi je sjajna roda.«

e) Krčaninom bijaše i Maiolo filius Johanni. Ime je Maiolo tal. oblik latinskoga Maius, u rim. mitologiji bog prirasta i plodova, a po njemu je nazvan peti mjesec u godini. Smatra se kako biva od magjos — koji donosi prirast.

U ispravi 40. sročenoj u Zadru 1133. godine pribilježen je svjedok Maiulinus. Ovo je umanjenica od Maius.

Pridodajem kako je u isto doba na našem prostoru potvrđeno ime Madius, i to više puta. Ovo je srlat. obliku staroga Maius.

f) Ondašnje su Krčanke i: Dabrosa de Dabro et filia eius Matrona. Potom dalje: Matrona de Trocicio.

Lat. matrona — časna, odlična gospoda; žena, supruga u općenitu smislu. U rim. mitologiji bijaše Matrona časno ime božice Junone, žene Jupiterove.

Francuska rijeka Marne u antičko se vrijeme zvala Matrona.

S osobnim imenom Matrona značenjski idu naše: Gospođina i Gospava. Također i grč. Dēspoina.

g) Slijedeće je žen. ime: Moricca de Johanne de Barba.

Moricca, zapravo Morika, ima kor. mor < grč. Mauros i lat. Mauricius. Odavle naš prid. mor — crn, glag. moriti — crniti, zatim prvi član etnika

h) I »filia de Richelda.«

Njem. Richild, Richilde, Richilde, žen. ime, složeno od svnjem. rihhi — vladar, poglavar i hilt(j)a — bitka, borba. Predstavlja onu »koja je vladarica u bitki.«

i) I na kraju: Maricca de presbitero Russo, filia de Rigaldi et mater eius. Prevodi se: Rigaldova kći.

Rigaldus je stegnut od njem. Reginald — koji se vlada, upravlja pameću. Sastoj se od svnjem. ragin, regin — pamet, razum i walt, waltan — vladati, upravljati.

Pripominjem da je Maricca, tj. Marika, samo inačica imena Moricca (v. toč. g), jer je u tal. skup au > a, o.

— — —

Evo još jednom svih osobnih imena u njihovu izvorno pisanu obliku: Adalgerus, Adalperus, Adeleita, Adilbreth, Almericus, Arifino, Bacula, Benetia,

Berardus, Binaldo, Boieus, Bucareo, Cadulus, Canalea, Cindrino, Cledinus, Coscia, Devesius, Egidiollus, Euzidinus, Fulbertus, Fulcoynus, Gebahardus, Godolscalcus, Gronda, Guffulinus, Gunbertinus, Gurk, Jandinus, Lampadius, Lucaro, Mager, Maiolo, Maiulinus, Maricca, Marola, Matrona, Maurellus, Mauresa, Meginhardus, Moricca, Nestos, Oame, Opus, Ordilaffus, Poclrat, Poppo, Rantulfus, Richelda, Rigaldus, Saunicus, Smaragdus, Teobaldus/Theobaldus/Tebaldus/Thebaldus, Tribunus, Tripče, Ureneiz, Vrsanka, Walterius, Waltilo, Warnerius, Wodalricus/Woldaricus, Zonchetto.

N A C R T A K

(Sinopsis)

Iz listina sadržanih u Diplomatičkome zborniku, svesku II, izlučeno je preko 60, osobnih imena tuđega podrijetla (latinskoga, talijanskoga, grčkoga, njemačkoga i dr.) potvrđenih u XI stoljeću na hrvatskome prostoru. Predočena su u rečenici ili dijelu rečenice. Većina njih u nas ne bijaše poznata ili je jedva znana. Uza svako je ime pruženo njegovo značenje. Rijetko se išlo u šire etimologiziranje.

Z U S A M M E N F A S S U N G

DIE BEDEUTUNG DER PERSONENNAMEN FREMDSPRACHLICHEN URSPRUNGS AUS DEM 11. JAHRHUNDERT

Der vorliegende Artikel behandelt Personennamen, die in dem Diplomatischen Sammelband, Heft II., herausgegeben in Zagreb 1904, enthalten sind. Insgesamt gibt es 341 Sammlungen, die mit Grundzahlen markiert und nach den Datangaben chronologisch geordnet sind. Die Schriften enthalten unterschiedliche Inhalte; sie sind in mittelalterlichem Latein geschrieben, einige sind auch in italienischer Sprache, eine oder zwei in kroatischer Sprache geschrieben. Die meisten dieser Sammlungen sind auf dem kroatischen Boden entstanden, einen kleineren Teil davon bilden venezianische und päpstliche Schriften. In jeder Schrift treten Personen- und Familiennamen auf. Dem Ursprung nach sind diese Namen kroatischer Abstammung, manche wurzeln aber auch in anderen Sprachen. Ich habe hier jene Namen ausgesondert, die bei uns entweder unbekannt sind oder die nur in den oben erwähnten Sammlungen auftreten. Sie bilden den Schatz altkroatischer und lateinischer Namen. Nur wenige stammen aus anderen Sprachen. Die nicht-lateinischen Namen wurden meist auf falsche Weise niedergeschrieben und so sind sie auch meistens schwer zu identifizieren. Einige Namen wurden direkt aus fremder Sprache übergetragen, andere wieder auf dem indirekten Weg, einige aber wurden in kroatischen Raum geschaffen, und zwar so, dass ein fremdes Wort in einen Namen umgeformt wurde. Als Ausgangssprachen für diese Namen dienten Latein, Italienisch und Griechisch.

Es gibt auch einige Namen, deren Ursprung bzw. Bedeutung vorläufig noch undeterminierbar sind.

Jeder Name in vorliegendem Artikel wird in seinem Kontext vorgestellt, die Urform und die Bedeutung werden erläutert. Anschliessend folgt eine Liste aller im Artikel auftretender Namen in alphabetischer Ordnung.